

Društvo vodarjev Slovenije
Lava 7
4000 Celje

Ljubljana, 7.6.2010

Ga. Breda Pečan
Republika Slovenija
Državni zbor
Odbor za okolje in prostor
Šubičeva 4
1000 Ljubljana

Spoštovana ga. Breda Pečan, predsednica!

Društvo vodarjev Slovenije (DVS) se zahvaljuje za vabilo na 1. točko dnevnega reda 20. seje Odbora, ki je namenjena problematiki upravljanja z vodami. V zadnjih dveh tednih smo natančno proučili sklepe Odbora za okolje in prostor, sprejete na 6. seji 3.6.2009, gradiva MOP in gradivo MKGP. V imenu 212ih članov društva iz cele Slovenije je upravni odbor pripravil stališča in pobude, za katere predlagamo obravnavo na 20. seji Odbora za okolje in prostor. Stališča in pobude smo razvrstili v štiri vsebine:

- Sklad za vode
- Javna gospodarska služba za urejanje voda
- Učinkovito izvajanje politike na področju zagotavljanja varstva pred škodljivim delovanjem voda in
- Načrtovanje, spremljanje in odločanje na področju upravljanja voda.

1. Sklad za vode

Podpiramo predlog Odbora za okolje in prostor, da se sredstva, ki se zberejo v Skladu za vode namenjajo prvenstveno za doseganje strateških ciljev upravljanja z vodami. Od predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pogojih koncesije za izkoriščanje energetskega potenciala Spodnje Save in od druge temu prilagojene nove programske politike DVS pričakuje, da bo v prihodnje moč črpati sredstva Sklada za vode tudi za črpanje sredstev iz evropskih finančnih instrumentov kohezijske politike in finančnih instrumentov za okolje.

Predlagamo tudi, da se opravi analiza ustreznosti dosedanjega sistema plačevanja za vodno pravico in ustrezne višine za vodna povračila. Menimo, da je država predvsem na področju plačila za vodna dovoljenja slabo učinkovita, saj zaradi nepopolnega izvajanja določil Zakona o vodah (sprejetje Vladne uredbe o določitvi podrobnejših merila za določitev roka, načina in višine plačila za vodno pravico) nima pravne osnove za določanje višine plačila za vodna dovoljenja. Zagotavljanje učinkovitega sistema

plačevanja za vodno pravico naj bo prioriteta naloga ministrstva saj se bo tako lahko dodatno zagotovilo sredstva za Sklada za vode.

Ocenjujemo, da bi bilo za uspešno doseganje strateških ciljev upravljanja z vodami treba nujno celovito in operativno opredeliti prioritete naloge in projekte. Menimo, da bi s prioriteto postavljenimi nalogami morali reševati predvsem probleme zagotavljanja zadostnih količin in kakovosti vodnih virov za oskrbo s pitno vodo, probleme ogroženosti pred poplavami in sušami ter izboljševati ekološko in kemijsko stanje vodnih teles.

Opozarjamo, da je za uresničevanja cilja doseganja dobrega ekološkega in kemijskega stanja površinskih voda poleg izvajanja obstoječe okoljske zakonodaje in učinkovitega inšpektorskega nadzora na vseh področjih treba zagotoviti in vzpostaviti tudi ustrezne pravne in administrativne postopke za spremljanje stanja na dejanskih vodnih zemljišč, za možnost odkupa teh zemljišč v privatni lasti in za odkupe tudi tistih zemljišč v zasebni lasti, kjer so možne obnove vodnih ekosistemov.. Na zemljiščih v javni lasti, kjer je možna obnova vodnih ekosistemov, pa te naloge začeti prioriteto izvajati in jih uskladiti z reševanjem poplavne ogroženosti naselij. Obnova vodnih ekosistemov pomeni razširjanje reguliranih strug, sonaravne ureditve brežin, oživitve starih rokavov, okljukov in poplavnih lok ter vzpostavitve možnosti prehajanja vodnega življa ter obnavljanja vodnih rastlinskih in živalskih vrst (ribji prehodi, drstišča, gnezdišča na prodiščih itd...).

Da bi se lahko začele uresničevati zgornje pobude, Skladu za vode predlagamo, da praviloma v pred-investicijski fazi projektov preveri možnost ne-gradbenega ukrepa, to pomeni odkupa priobalnih zemljišč in s tem zagotovitev razširitev struge kot ene izmed variant rešitve. Kot rešitve je treba predvideti tudi spremembe namenske rabe prostora in tudi ekonomsko ovrednotiti predvidene ureditev vodotoka proti opustitvi določene rabe oziroma objektov.

2. Javna gospodarska služba za urejanje voda

Lokalne skupnosti redno spremljajo redna vzdrževalna dela na vodotokih in so do tega večinoma zelo kritične. Po pravilu prebivalci večinoma želijo večja čiščenja strug in obsežnejše poseke vegetacije na brežinah kot se dejansko izvajajo. Mnoga dela na vodotokih prebivalci velikokrat izvedejo tudi sami brez vodnih soglasij s strani pristojnih inštitucij, ob čemer se lahko zmanjšajo pretočni profili in onemogočijo dostopi do vode. DVS opozarja na kritičnost te problematike. Opozarja tudi, da se obstoječi programi vzdrževalnih del, ki vsaj delno zagotavljajo cilje rednega urejanja vodnega režima, ne izvajajo v celoti zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. V prihodnje lahko zato pričakujemo še večje pritiske s strani lokalnih skupnosti in dejansko spremenjene odtočne razmere. Pričakujemo lahko, da se bo verjetnost preplavljanja strug s tem znatno povečala.

DVS opozarja tudi na kritično stanje na področju nadzora in vzdrževanja pregrad na vodah. V Sloveniji je kot posledica zajezitev s pregradami nastalo v preteklosti okoli 200 večjih ali manjših jezer. Kriteriju »velikih pregrad« v Sloveniji zadošča 37 objektov (34 z višino pregrade večja ali enaka 15 m in 3 pregrade z višino med 10 in 14 m, ki imajo volumen zadrževalnega bazena za vodo večjo od 1 mio m³). Poleg teh je v Sloveniji še 21 pregrad z višino med 4 in 10 m, ki imajo večjo površino akumulacijskega bazena. 21

velikih pregrad, ki so bile zgrajene za potrebe proizvodnje električne energije upravljajo Savske elektrarne in Holding Slovenske elektrarne, medtem ko z ostalimi 34imi pregradami upravlja Agencija Republike Slovenije za okolje. Na večini od teh sistemov so se v zadnjih 20ih razvile dejavnosti, ki v precejšnji meri omejujejo učinkovito izvajanje namena. Tako je več objektov, ki so bili zgrajeni za potrebe poplavne varnosti ali izboljšanje kakovosti voda, danes zanimivih predvsem za ribištvo, rekreacijo in turizem. Na večini teh sistemov so se oblikovali življenjski pogoji za dvoživke, plazilce, (ob)vodne ptice in (ob)vodnega rastlinja, zaradi česar so ta območja jezer pomembna tudi za doseganje ciljev varstva narave. Mnogi večnamenski vodo- zadrževalni sistemi so razglašeni za območja Natura 2000, za ekološko pomembna območja ali celo za naravni rezervat. Upravljanje naprav na objektih, ki so v upravljanju ARSO je ročno, celovitega sistema opazovanja in meritev varnostnih parametrov ni. Nekatera zemljišča pod zadrževalniki in celo pregradami so v privatni lasti, kar otežuje nadzor in ukrepanje. Manjkajo celoviti razvojni programi, ki bi opredelili potencialne nosilce dejavnosti (deležnike) in določili osnove za učinkovito soupravljanje in sofinanciranjem vzdrževanja, investiranja in rednega spremljanja varnostnih parametrov.

Na posvetu o velikih pregradah, 25.3.2010, ki ga je organiziral Slovenski komite za velike pregrade (SLOCOLD) v Krškem, je bil sprejet tudi naslednji zaključek s sklepi, ki jih DVS želi predati Odboru za okolje in prostor:

V fazi obratovanja in vzdrževanja so v uporabniški kot upravni sferi prisotne močne zahteve po reguliranju tega področja z opozorilom, da lahko pregrade predstavljajo veliko nevarnost za prebivalstvo, okolje in gospodarstvo. Ureditev razmer najbolj ovira razpršenost odgovornosti med različnimi ministrstvi. Zaradi tega do sedaj ni prišlo do aktivnega nadzora nad izvajanjem politike varnosti pregrad, ki bi lahko temeljil na obstoječih zakonskih podlagah s področja prostorskega umeščanja pregrad, upravljanja pregrad po namenu in zaščitnih ukrepov pred tveganji.

Sklep 1: Predlaga se ustanovitev državnega organa, ki bo pristojen za nadzor izvajanja politike varnosti pregrad v Sloveniji. Predlaga se tudi ustanovitev komisije za varnost velikih pregrad. Oba ukrepa je možno izvesti v okviru veljavne zakonodaje.

Sklep 2: Potrebujemo dopolnitve zakonodaje. Pobuda bo posredovana s strani SLOCOLD Vladi RS in parlamentarnemu odboru za okolje in prostor.

Sklep 3: SLOCOLD spremlja predvsem stanje na velikih pregradah, vendar sprejema pobudo Društva vodarjev Slovenije (DVS), da se nekatere aktivnosti za povečanje varnosti pregrad izpeljejo tudi za ostale pregrade nad 4 m višine.

Sklep 4: Ugotavljamo, da je zavedanje o vidiku politike varnosti pregrad na nivoju lokalnih skupnosti nizko.

3. Učinkovito izvajanje politike na področju zagotavljanja varstva pred škodljivim delovanjem voda

Ugotavljamo, da je MOP ustrezno pripravil metodologijo za določanje območij ogroženih zaradi poplav. Določanje območij ogroženih zaradi poplav je v pristojnosti Vlade RS. Menimo, da je to eden izmed ključnih aktov za določanje ukrepov zmanjševanja ogroženosti pred poplavami na obravnavanem območju. Glede na to, da Vlada še ni določila območij iz 83. člena (površina z vsemi lastnostmi poplav, kot je npr. višina in hitrosti vode), lokalne skupnosti in posamezniki investitorji z upoštevanjem predpisane metodologije same naročajo strokovne podlage za določitev območja in na podlagi tega določijo območja ter po potrebi omilitvene ukrepe. Menimo, da je taka praksa sicer dopustna vendar pomanjkljiva in nepopolna. Območje ogroženih zaradi poplav se mora določiti za celotna porečja in ne samo parcialno za določena območja lokalnih skupnosti, ki želijo izvajati posege. Z uveljavitvijo s strani lokalnih skupnosti ali investitorjev predlaganih ukrepov za zmanjševanje ogroženosti se sicer lahko zmanjša poplavna ogroženost samih objektov predvidenih na teh območjih, v večini primerov pa žal povečuje poplavno ogroženost sosednjih območij. Zato Vladi predlagamo, da v čim krajšem času prioritarno določi območja ogroženih zaradi poplav in s tem omogoči celovito prostorsko načrtovanje.

Poseben problem večanja poplavne ogroženosti sosednjih območij pa predstavljajo tudi legalna predvsem pa nelegalna nasipavanja poplavnih površin. Člani DVS-a opažajo pomanjkanje nadzora in preprečevanja tega početja po celi Sloveniji. To na nekaterih območjih že sedaj močno povečuje tveganje za nastanek večjih poplav ali poplav, kjer jih prej ni bilo. Lep primer nastajanja večjih poplav zaradi nasipavanja je npr. Ljubljansko barje (severni rob Barja, to je severno od avtoceste, poselitvena območja v občini Brezovica in območje poselitve ob cesti Ljubljana – Podpeč). Ne le da se s tem spreminjajo pogoji za odločanje o ukrepih za doseganje ciljev Krajinskega parka Ljubljansko barje, povečuje se tudi nezadovoljstvo prebivalcev na samem Barju, ki zahtevajo večjo zaščiti pred poplavami kot bi bila sicer potrebna.

Predlagamo, da sedanje načrtovanje ukrepov zmanjševanja ogroženosti pred poplavami, ki se pripravlja na državnem nivoju in v skladu z 83. člen ZV-1, določi tudi glede na število potencialno ogroženih prebivalcev in velikosti možne škode na objektih, zemljiščih in premoženju.

Čeprav poplavna direktiva močno poudarja pomen aktivnega zmanjševanja ogroženosti prebivalstva in zmanjševanja škod na premoženju (npr. gradnja in opremljanje objektov prilagojeno poplavam, prilagojena raba in dejavnosti na poplavnih območjih) se iz sedanje prakse upravljanja z vodami in prostorom nikjer ne odraža ta zelo pomemben segment, ki je eden izmed temeljev sodobnega integralnega upravljanja z vodami.

4. Načrtovanje, spremljanje in odločanje na področju upravljanja voda

Program ukrepov kot sestavni del Načrta upravljanja voda je strateško zelo pomemben dokument. Od v načrtu opredeljenih ukrepov bodo odvisne vse aktivnosti na področju upravljanja voda v prihodnje. Predvsem je pomembno kako se bodo lahko na podlagi teh opredeljenih ukrepov v prihodnje lahko razporejala finančna sredstva iz Sklada za vode in Evropska finančna sredstva. DVS opozarja, da širša strokovna javnost do sedaj ni imela možnosti sodelovanja pri razvoju tega dokumenta.

Kot je bilo že opozorjeno v točki na temo Sklada za vode, DVS ocenjuje, da bi bilo za uspešno doseganje strateških ciljev upravljanja z vodami treba nujno celovito in operativno opredeliti prioritete naloge in projekte.

DVS ocenjuje, da je povezanost vladnih in nevladnih institucij, ki delujejo na področju upravljanja voda, slaba. Ocenjujemo tudi, da je usklajenost med strateškimi (političnimi) (ne) odločitvami na nivoju države z odločanjem na lokalnem nivoju šibka. Sprejemanje prostorskih programov in planov ter pobude posameznikov pomeni v tem trenutku zelo veliko obremenitev vseh inštitucij tudi na področju upravljanja voda. Rešitve zato niso celovite, niti domišljene. Močnih in jasnih strokovnih in upravnih stališč za soočanje področja upravljanja z vodami s pobudami drugih sektorjev ali javnosti nimamo, oziroma so slaba.

Ministrstvu predlagamo, da skuša v realnem roku 2 let poenostaviti postopke na področju upravljanja z voda, ker opažamo vrsto podvajanj odločitev z različnimi postopki in pre-normiranostjo. Predlagamo, da se za večjo učinkovitost izvajanja postopkov okrepi kompetentnost in veščine upravnih delavcev in po potrebi tudi finančne vire. Predlagamo, da se še posebej prouči kako povečati izvajanje inšpekcijskega nadzora in ukrepanja na terenu.

Ugotavljamo, da so raziskave in razvojne naloge na področju voda skromne. Ciljnih raziskovalnih programov, ki jih lahko predlaga MOP, skoraj ni. Kot primer naj navedemo, da manjkajo dobre in poglobljene analize ekonomskih in okoljskih koristi ter stroškov obstoječe rabe vode in celovitih vplivov drugih projektov na vode.

Na podlagi zgornjih ugotovitev DVS daje pobudo, da Svet za okolje in prostor pri Državnem zboru RS razmisli o možnosti ustanovitve Direkcije za vode, kjer bi se povezano izvajali načrtovalski in upravni postopki ter ustrezno vodili programi za razvoj znanj in veščin celovitega upravljanja z vodami.

S spoštovanjem!
Upravni odbor DVS

Zapisala:
Dr. Lidija Globevnik
Predsednica DVS